

41. A háromszéki földbirtokosok kitelepítése. Beczásy István visszaemlékezése. (Részlet.) Dálnok – Sepsiszentgyörgy, 1949. március 2. – 1950. szeptember 23.

¹[...]1949. március 2-án éjjel egy órakor annyit hallok, hogy a három hatalmas házőrző kutya borzalmasan ugat. Kicsi idő múlva jön a leány: tessék jönni, a tűzifa tetején öt ember, nem mernek lejönni. Már tudtam, hogy ezek nem rablók, azoknál sokkal rosszabbak. Úgy is volt. A kutyákat a leányok nagy nehezen megkötözik. Egyenként lemásznak, bejönnek és kijelentik, hogy a mai nappal minden vagyonom államosítva van. Húszt kilós csomagot vihetünk magunkkal, de az is ruhanemű lehet. A két kisgyermeket éjnek idején fölszedjük, indulunk a parkon keresztül. Egy teherautó még más dálnoki sorstársunkkal ott vár. Az őseimtől örökölt, és általam megőrzött, becsülettel megtartott minden, de minden egyik pillanatról a másikra semmivé vált, földönfutók lettünk. [...] ²

Így aztán fölmásztunk a teherautóra, és elindulunk Sepsiszentgyörgyre. Ott a rendőrségen már jócskán vannak. Aztán tudtam meg, hogy amikor érdeklődtem tőlük, hogy miért késnek: voltak bajba, a mi három kutyánk miatt jó fél órát a farakáson ültek, nem mertek lejönni. Lőni pedig nem volt szabad, nehogy a falusiak észrevegyék.

A rendőrségen a régi nóta: ki vagy, születés stb. Csak egyet nem kérdeztek: hogy van-e vagyonod? Kijelentik, hogy a város területét elhagyni nem szabad, s minden hétfőn jelentkezni kell. [...] ³

Ősz felé járt az idő, a szomszéd erdőségben gazdag a vadalma és körtefa termés. Kitalálom, hogy csináljunk ecetet. Így most már két fronton megy a munka. Hordóba kerül a léecetnek való, nálam a hosszú folyosón száradni kiterítve a mag. Ekkor csapott le ránk a borzalom. Én akkor éjjel éppen otthon aludtam, hogy reggel az ügyeket intézni tudjam. [1950.] szeptember 23. éjjel egy óra, mi négyen a kicsi szobában, enyhe az éjszaka, az ablak nyitva. Félálomban hallom, hogy a vaskaput irgalmatlanul verik, utána csend. Ágyam az ablaknál. Azt veszem észre, hogy rajtam keresztül valakik beugranak. Egyiknek a kezében revolver. Románok voltak. Kérdi a nevünket, majd mondja, hogy azonnal öltözzünk fel abba a ruhába, amiben tegnap voltunk. A hatéves kicsi leánykába belerúg, hogy miért nem öltözik gyorsabban. A feleségem el akar venni egy darab kenyeret, nem engedik, és már visznek, de hová? Kapunk előtt nagy teherautó tele sorstársakkal. A rendőrség előtt állunk meg, ahová sorjában érkeznek a tele autók. Mikor együtt van a társaság, irány a brassói teherpályaudvar.

Mielőtt hozzákezdenék az elkövetkező tizenhárom és fél évig tartó borzalmak elmondásához, leírom, miért is történt ez velünk, háromszéki birtokosokkal, mert mások megmaradtak abban a városban, ahová otthonukból elvitték őket. Szeptember 20. körül ⁴ a városhoz tíz kilométerre eső Gidófalván fejetetejére állt a világ. Ugye, akkor kezdték a nép kívánságára a kollektivizálást; a gazda fölajánlja a földjét, a gazdasági felszerelését, az állatokat a közösnék. Ingyen elvesznek mindent, mert addig nem tudta, mit, hogyan kell csinálni. Majd a közös munka, majd az megtaníttja! Akik megérték, el is jutottak a Ceaușescu-féle aranykorszakba. Ahogy akkor mondták, közös akarattal léptek be. Na, de Gidófalván másként történt. A kommunista hatalom kettős játékot űzött: részben keményen agitált, hogy a gazdák lépjenek be a kollektívbe; s ugyancsak a saját embereit – ez később derült ki – elindította, hogy a

1 Visszaemlékezésnek az elején a szerző az 1947-es év emlékezetes vadászátát írja meg, melyen Luka László és Szenkovits Sándor kommunista vezető is részt vett, majd kitér az államosításokra.

2 A kihagyott részben a szerző elmondja, hogy szenvedéseit 1989 előtt le sem merte írni.

3 A kihagyott részben a szerző megírja, hogy milyen nehézségek árán sikerült valamilyen pénzkereseti lehetőséghez jutnia, hogy családját el tudja tartani.

4 Balogh László kutatásai szerint a lázadás szeptember 23-ról 24-re virradó éjszaka volt.

falusiakat ellenállásra biztassák: ne lépjenek be a közösbe!⁵ Az amúgy is elkeseredett népet nem volt nehéz meggyőzni. Mikor látták, hogy a bizottság méregeti az őseiktől örökölt földet, s látták, hogy kezdik összeszántani a barázdákat, botot, kapát ragadtak, s ki a mezőre. Így kezdődött a zendülés, de a hatalom fel volt rá készülve, s egykettőre szétverte a tömeget, belé is lövetett az emberekbe. Többen megsebesültek, s haláleset is történt!⁶ Mit érdekelte őket, nekik arra volt jó az egész, hogy a székelységet megfélemlítsék, mert a gyilkolásnak gyorsan híre ment, s a félelmet elültették az emberek lelkében. A gidófalvi eseményeket követően már nem mert senki ellentmondani. A véres színjáték ugyanakkor arra is jó volt, hogy a nagygazdákra süssék a vétkekesség bélyegét. Bukarestből jöttek, nagy vizsgálat lett, hogy ki a hibás? A nép nem, hiszen ők önként adják be a földjeiket a közösbe. S kitalálták, hogy a szentgyörgyi volt birtokosok bérelték fel az embereket. Így aztán nagy megkönnyebbüléssel határozták el, hogy mint bűnösöket, el kell vitetni bennünket.

Na, a brassói teherpályaudvaron letesznek. Hetvenhatan vagyunk, közöttünk egy hathetes csecsemő, s nagyobb részt öregek, agyongyötörten, betegen, elkínzottan. Hiszen már másfél éve hurcoltak el az otthonunkból. Úgyszólván tehetetlenek, minden lehetőség nélkül nyomortultan tengették az életüket, s a jövő kilátástalan. Szánalom lehet ránk nézni. A fiatal kevés. Akiknél emberségesebbek voltak, azoknak még valami csomagjuk is van, a sínek között arra ülnek. Nekünk semmi. Ülünk a földön, s várjuk, hogy mi lesz? Őríz bennünket tíz gépfegyveres katona, látszik rajtuk, hogy szégyellik magukat. De őrizni kell bennünket, mint lázadókat. Végre begördül egy mozdony három vagonnal. Marhavagonok. Abban a mi helyünk! Nagy nehezen fölemelgetjük a sok öreg beteget, el is indul a mozdony. De hová? Szibériába? Első megállás Ploiești-en. Három asszony, köztük a feleségem leszállnak, úgy, ott leguggolnak. Az öregek nem mernek leszállni, probléma a visszajutás. Aztán egész éjjel utazunk, mind csak kelet felé. Most már Szibériát ki sem merjük mondani. Végül megállunk: az állomás neve Cataloi. Ez Dobrudzsában a konstancai vonal egy szárnyának a végállomása.⁷

Beczásy István: Bekerített élet. Nagyvárad, Literátor Könyvkiadó, 1995. 10-19. o.

5 Balogh László szerint a lázadás kitörésének oka az volt, hogy a kollektív elnöke egy brassói gyűlésen azt hallotta, hogy a belépés csak önkéntes lehet – mire ezt meghallva a már belépett falusiak feldühödtek, és megsemmisítették a belépési nyilatkozatokat. Lásd: *Balogh, 1999.*

6 A gidófalvi Kátai Sándor úgy tudja, hogy ketten haltak meg.

7 Visszaemlékezésének további részeiben a dobрудzsai száműzetésükről ír Beczásy István, majd a szabadulásuk utáni évtizedes hányattatásairól.